

การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วน

ตำบลอุ่มจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

The Industrial Plant Environmental Management: A Case Study of Umchan
Subdistrict Administrative Organization, Kusuman District, Sakon Nakhon
Province

วรมธ ยอดบุญ^{1*} และวลญา สีมา²

Worameta Yodboon^{1*} and Wolaya Seema²

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์¹

Lecturer of Public Administration at the Faculty of Liberal Arts and Management Sciences, Kasetsart University¹

นิสิตระดับปริญญาตรี สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์²

A Bachelor's Degree Student in Public Administration at the Faculty of Liberal Arts and Management Sciences, ²

Kasetsart University

Corresponding author E-mail: worameta.y@ku.th*

Received: 31 March 2024; Revised: 30 September 2024; Accepted: 5 October 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน ศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล และเสนอแนะด้านวิธีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง และกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่ชุมชนได้รับผลกระทบ คือ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง มลพิษทางน้ำ และด้านมลพิษทางถนน ในมิติของด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล มีการดำเนินงานตามกฎหมายและด้านข้อเสนอแนะ ประชาชนในพื้นที่ต้องการให้มีการกำหนดแนวทางมาตรการที่เคร่งครัดด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับโรงงานอุตสาหกรรม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, สิ่งแวดล้อม, องค์การบริหารส่วนตำบล, โรงงานอุตสาหกรรม

Abstract

This research is aimed at studying the problems caused by industrial plants affecting the environment in the community, studying environmental management from industrial plants of the district administrative organization, and suggesting environmental management methods of the subdistrict administrative organization; in which collecting data using qualitative research including semi-structured interviews and unstructured observations and employing purposive key informants. The study result have shown that community problems are affected by air pollution, noise pollution, water pollution, and roads pollution. In term of environmental management aspects of the district administrative organization have performed according to legal and in term of recommendation, local people want to collaborate with to have strict environmental measures in place.

Keywords: Environmental Management, Industrial Plant, Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

ปัจจุบันทุกประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เกิดจากการมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศตนเอง ซึ่งประเทศไทยมีศักยภาพเชิงอุตสาหกรรมเป็นอันดับที่ 35 ของโลกจาก 64 ประเทศ โดยถือเป็นอุตสาหกรรมที่แข่งขันได้ดี ทำให้ประเทศไทยต้องยกระดับขีดความสามารถของตนเอง จึงเกิดการขยายพื้นที่ของภาคอุตสาหกรรมไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ จากการขยายพื้นที่ของภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาสารพิษ ปัญหาของระบบนิเวศ ตลอดจนปัญหามลพิษต่าง ๆ โดยมีปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล (สุพรรณิ อัครเดชเรืองศรี, 2559) ภาครัฐจึงได้กำหนดมาตรการและแนวทางในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น และมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีบทบาทหน้าที่อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการด้าน สิ่งแวดล้อมให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน (วรชัย แสนสีระ, 2563)

จังหวัดสกลนครมีโรงงานอุตสาหกรรมเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ของตำบลอุ่มจาน อำเภอกุสุมาลย์ ซึ่งระหว่างการจัดตั้งโรงงานก็มีประเด็นการประท้วงของชุมชน ที่กังวลเกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดตามมา จากข้อมูลข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ขององค์การ

บริหารส่วนตำบลอุ่มจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน เพื่อเป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรม

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร
3. เพื่อเสนอแนะด้านวิธีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

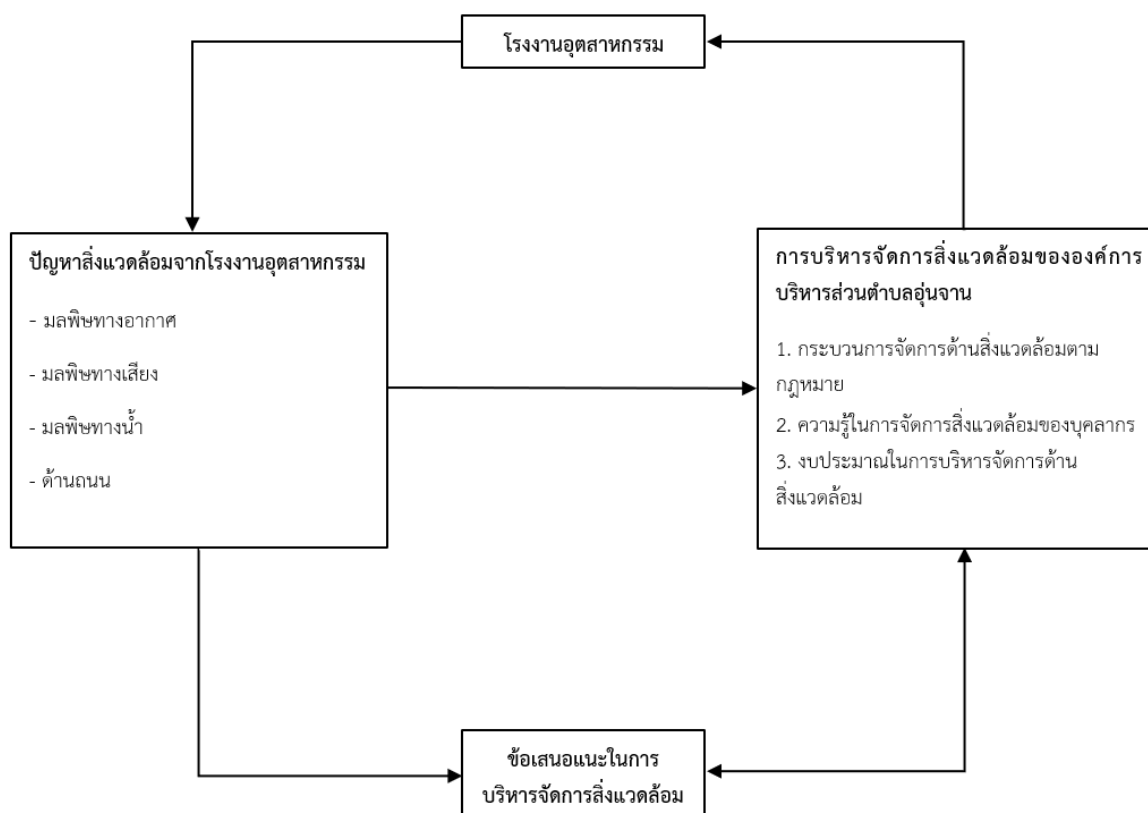
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2544) ได้ให้ความหมายการจัดการสิ่งแวดล้อมว่า เป็นการสร้างมาตรการแก้ไขปัญหา โครงการแก้ไขที่เหตุของปัญหาและกิจกรรมการแก้รากเหตุของปัญหาด้วยการวางแผนปฏิบัติการ กิจกรรม คือ กิจกรรมกำจัด การบำบัด การฟื้นฟูและการสร้างรูปแบบการควบคุมกิจกรรมการใช้ทรัพยากรให้ระบบสิ่งแวดล้อมอยู่ในภาวะยั่งยืน หรือสามารถกล่าวได้ว่าเป็นการดำเนินการจัดการตามระบบและกลไกในการอนุรักษ์พัฒนาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นการดำเนินงานต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ศิริ ไชยเชื้อฟ้า, 2555) ซึ่งการจัดการสิ่งแวดล้อมย่อมจำเป็นต้องได้รับการให้บริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ดังนั้น จึงเกิดเป็นแนวคิดการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งจะปฏิบัติตามข้อกำหนด 3 ส่วน ดังนี้ 1. อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การ

บริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542) 2. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และ 3. พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งแนวคิดกฎหมายที่กล่าวไปเป็นกฎหมายที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้นำมาใช้ในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนี้ นิกร แก้วคำอ้าย (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทะลบ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทะลบ ปัญหาในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทะลบ และความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาพบว่า การใช้สารเคมีในการเพาะปลูก และการกำจัดของเสียของโรงงานเป็นปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะแหล่งน้ำในพื้นที่ทำการเกษตร และปัญหาสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองและขาดการวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาคือ จัดให้มีอบรม ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน การจัดการพื้นที่สีเขียว การวางระเบียบผังเมือง การจัดการของเสียในด้านของความคิดเห็นเชิงนโยบาย และงานวิจัยของกรณัฐ อัครธนบุลย์ (2563) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการป้องกันปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาผลกระทบจากมลพิษทางอากาศในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด พบว่า สภาพปัญหาและผลกระทบจากมลพิษทางอากาศส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยประชาชนยังคงมีความเสี่ยงต่อโรคทางเดินหายใจ โรคหอบหืด และภาวะความผิดปกติต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการสูดดมมลพิษทางอากาศเข้าไป นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของธีรเดช แจ่มกระจ่าง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ชุมชนสงวนคำ แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนสงวนคำมีรูปแบบและวิธีการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบองค์รวมมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ประกอบไปด้วย การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย การเพิ่มพื้นที่สีเขียว

กรอบแนวคิดการวิจัย

โรงงานอุตสาหกรรมส่งผลกระทบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนหลายด้าน ซึ่งคณะผู้วิจัยจึงทำการศึกษาจากปัญหามลพิษหลัก ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการอุตสาหกรรม คือ ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหามลพิษทางเสียง ปัญหามลพิษทางน้ำ และปัญหาด้านถนน ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบไปยังประชาชนในชุมชน ส่งผลให้ประชาชนต้องร้องเรียน หรือมีข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล โดยตามกรอบการวิจัยโรงงานอุตสาหกรรมได้ส่งผลกระทบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจาน เนื่องจาก

องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจานมีอำนาจหน้าที่อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู บริหารจัดการ และมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจานต้องบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมตามกฎหมาย และมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับ ควบคุม โรงงานอุตสาหกรรมให้มีการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่รับผิดชอบ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้นำอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาใช้เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน ดังกรอบแนวคิดในการวิจัยด้านล่าง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน ศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล และเสนอแนะด้านวิธีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลอุมจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาจากหมู่บ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงโรงงานอุตสาหกรรมและได้รับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการประกอบกิจการอุตสาหกรรมมากที่สุด ได้แก่ หมู่บ้านโคกสะอาด หมู่ที่ 4 มีระยะห่างประมาณ 4.9 กิโลเมตร หมู่บ้านสนามบิน หมู่ที่ 8 มีระยะห่างประมาณ 4 กิโลเมตร และหมู่บ้านคำกั้ง หมู่ที่ 9 มีระยะห่าง 2 กิโลเมตร และทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลอุมจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และนักวิชาการสาธารณสุข (2) ประชาชนในพื้นที่ ประกอบด้วย (1) ผู้นำชุมชน ทั้ง 3 หมู่บ้าน (2) ประชาชนในเขตพื้นที่ จำนวน 18 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญของกลุ่มประชาชนในพื้นที่ ดังนี้ (1) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านโคกสะอาด หมู่ที่ 4 หมู่บ้านสนามบิน หมู่ที่ 8 และหมู่บ้านคำกั้ง หมู่ที่ 9 (2) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 10 ปี และ (3) ประชาชนผู้มีอายุตั้งแต่ 25 - 60 ปี รวมกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 23 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง อธิบายดังนี้

(1) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นการสัมภาษณ์ที่นักวิจัยมีแนวคำถามการสัมภาษณ์ โดยกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาไว้อย่างหลวม ๆ และจะมีการซักถามเกี่ยวกับคำถามเพิ่มเติมในส่วนคำถามที่ซักถามผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละบุคคลอาจจะแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสม โดยจะสร้างคำถามขึ้นจากกรอบแนวคิดในการวิจัยและจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดชุดแบบสัมภาษณ์ ออกเป็น 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 สำหรับบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลอุมจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร มีคำถามเกี่ยวกับประเด็นผลกระทบของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 ข้อ

คำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 6 ข้อ และคำถามเกี่ยวกับข้อร้องเรียนของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแก้ไขปรับปรุง จำนวน 2 ข้อ และชุดที่ 2 สำหรับประชาชนในพื้นที่ โดยมีข้อคำถามเกี่ยวกับประเด็นผลกระทบของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 ข้อ คำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 ข้อ และคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านวิธีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 ข้อ

(2) การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนเพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน และแนวทางการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการสังเกต ดังนี้ 1) สังเกตมลพิษทางอากาศ 2) สังเกตมลพิษทางเสียง 3) สังเกตมลพิษทางน้ำ และ 4) สังเกตเส้นทางคมนาคม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 2 กลุ่ม โดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรม และข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจาน รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร และสัมภาษณ์ความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพิ่มเติม และทำการสังเกตผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมตั้งแต่มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง และด้านถนน จากการลงพื้นที่ภาคสนามบริเวณชุมชนรอบ ๆ โรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ตำบลอุ้มจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร (2) ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องจากบทความในวารสาร หนังสือ ตำรา และสื่อออนไลน์ แนวคิดดังกล่าวประกอบด้วย อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แห่งชาติ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 โดยนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดและเครื่องมือในการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดเตรียมฐานข้อมูล หรือข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต มาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลที่ได้ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันของข้อมูล เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความสำคัญของข้อมูลให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ช่วยให้คณะผู้วิจัยสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนนำเสนอข้อมูลที่ได้ทำการศึกษา พร้อมทั้งสามารถสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเพื่ออภิปรายข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพแวดล้อมหรือประเด็นที่สำคัญ โดยคณะผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ ตามแนวทางของ สุกงาค์ จันทวานิช (2552) ดังนี้

(1) สามเส้าด้านวิธีการ กล่าวคือ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นปัญหาที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน และการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจาน

(2) สามเส้าด้านผู้วิจัย กล่าวคือ ผู้วิจัยทั้งสองคนได้สลับสับเปลี่ยนกันสัมภาษณ์และสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านรอบ ๆ โรงงานอุตสาหกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอและน่าเชื่อถือสำหรับทำความเข้าใจปัญหาและการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจาน

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาผู้วิจัย พบว่า ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมมีทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1. ด้านมลพิษทางอากาศ ซึ่งเกิดจากปัญหาการบุกเบิกป่าโคกสนาม ทำให้ออกซิเจนในอากาศไม่เพียงพอและขาดต้นไม้ไว้คอยดักจับฝุ่นและมลพิษในอากาศ ในช่วงระหว่างการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมได้มีรถบรรทุกสัญจรในชุมชนเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดฝุ่นละอองฟุ้งกระจายภายในพื้นที่ดังกล่าว และจากการก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ส่งผลให้ในเขตพื้นที่ตำบลอุ้มจาน เกิดฝุ่น PM 2.5 เพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากการดำเนินกิจการของโรงงานอุตสาหกรรม 2. ด้านมลพิษทางเสียง เกิดจากปัญหาดำเนินกิจกรรมของโรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องทดลองเครื่องจักร ทำให้เกิดเป็นเสียงรบกวนแก่ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง และเสียงรบกวนจากการประชาสัมพันธ์เรียกลำดับคิวรถบรรทุก “อ้อย” เพื่อขนน้ำหนักรวมทั้งเสียงจากการสัญจรของรถบรรทุก ทำให้เกิดเป็นเสียง

รบกวนการดำเนินชีวิตของประชาชน 3. ด้านมลพิษทางน้ำ เมื่อมีการก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขึ้น ทำให้มีการใช้สารเคมีเพื่อดำเนินกิจการอุตสาหกรรม และประชาชนบางส่วนใช้สารเคมีในการทำเกษตรกรรม จึงส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ทำให้ระบบนิเวศที่เคยสมบูรณ์เสื่อมโทรมลงและเกิดมลพิษทางน้ำ และ 4. ด้านถนน เกิดจากการที่มีรถบรรทุกที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐานทำให้เมื่อมีการสัญจร จึงส่งผลกระทบต่อถนนเกิดการชำรุด ทรุดโทรม และเกิดการตกหล่นของผลผลิตทางการเกษตร อาจส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุในเขตชุมชนเพิ่มมากขึ้น ดังปรากฏในการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้านล่างนี้

ได้รับผลกระทบช่วงเปิดหีบ มีฝุ่นจากการเผาอ้อย กากอ้อยปลิวมาในหมู่บ้าน โรงงานยอมรับแต่อบต. ไม่มีการจัดการ (รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 017, 2566)

อากาศเป็นพิษ รู้สึกแสบจมูก ตอนกลางคืนได้นอนใส่แมส เพราะฝุ่นเยอะมาก (รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 004, 2566)

มีการร้องเรียนเรื่องเสียงจากชาวบ้าน ยิ่งในช่วงการเปิดหีบอ้อยเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ มีเสียงดังจากการลงเครื่องจักร เสียงรถบรรทุกในการขนส่งอ้อยเข้าโรงงาน (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้นจัน, 2566)

มีเสียงดังจากการลงเครื่องจักร และเสียงประกาศคิวรถดังมาก ดังกว่าปกติจนจำป้ายทะเบียนรถที่มาส่งอ้อยให้กับโรงงานได้ทุกคัน (รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 022, 2566)

มีน้ำเสียจากการใช้สารเคมีจากไร่อ้อย โรงงานเขาก็มีการมารณรงค์ให้มีการงดใช้สารเคมี ให้เปลี่ยนมาเป็นการถอนหญ้าแทน (รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 015, 2566)

ตั้งแต่มีโรงงานอุตสาหกรรมคนในชุมชนได้รับผลกระทบจากน้ำเสียไหลลงห้วยและนาชาวบ้านทำให้น้ำเกิดตะกอนจากสารเคมี และไม่กล้ากินปู กินปลาในนาตัวเอง เพราะกลัวมีสารเคมีตกค้าง (รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 016, 2566)

ตอนที่รถขนอ้อยวิ่งผ่าน เขาขับรถเร็วแล้วก็รถขนอ้อยมันเยอะ ช่วงแรกก็มีอ้อยหล่นเยอะ ทำให้มันเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนเยอะขึ้น แต่แจ้งโรงงานไปแล้ว เขาก็มีการปรับปรุง มีรถมาตามเก็บอ้อยที่หล่นดีกว่าแต่ก่อนเยอะ (รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 010, 2566)

ภาพที่ 2 สภาพน้ำและถนนที่ได้รับผลกระทบ

ผลการศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล อุ้มจาน พบว่าการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1. กระบวนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมตามกฎหมาย โดยมีข้อกำหนด คือ 1.1) อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 57 ทางองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจานมีการดำเนินโครงการที่เป็นรูปธรรม คือ การจัดโครงการเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน ตัวอย่างเช่น โครงการปลูกป่าหนึ่งล้านต้น โครงการถนนแสนพัน แก้ไขจุดบกพร่องของถนน และตามมาตรา 67 องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจานมีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาด้านถนนที่เกิดขึ้น โดยการเข้าไปให้ข้อเสนอแนะ แก่โรงงานอุตสาหกรรมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และตามมาตรา 58 เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน ทางองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจานมีการกำหนดแผนงานในการฟื้นฟู โดยจัดให้มีการทำประชาคมเพื่อให้คนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งมีคณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในกำหนดแนวทาง เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน 1.2) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ตามมาตรา 68 ทางองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจาน จะมีการกำหนดให้โรงงานอุตสาหกรรมต้องมีการปล่อย ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 10 ไมครอน ตามมาตรฐานกำหนด และมาตรา 83 การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการควบคุมมลพิษทางอากาศ และทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีการประสานงานเพื่อสั่งการแก่โรงงานอุตสาหกรรมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และมีอำนาจสั่งปิดหากทางโรงงานอุตสาหกรรมไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง และมาตรา 70 ว่าด้วยเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิด

มลพิษที่กำหนดตามมาตรา 69 ให้ทางโรงงานอุตสาหกรรมมีหน้าที่ต้องก่อสร้าง ติดตั้งหรือจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย 1.3) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ทางองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน จะปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องเหตุรำคาญ ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 25 กำหนดให้กรณีที่มีเหตุอันอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงหรือผู้ที่ต้องประสบกับเหตุนั้นให้ถือว่าเป็นเหตุรำคาญ และข้อบัญญัติเฉพาะ ว่าด้วยกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2558 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 71 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ประกอบกับมาตรา 32 มาตรา 54 มาตรา 55 มาตรา 58 มาตรา 63 และมาตรา 65 2. ความรู้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของบุคลากร ทางองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน ได้ส่งบุคลากรเข้าร่วมการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อมในทุก ๆ ปี และการทำประเมินผลโครงการจากผู้เข้าอบรม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อพัฒนาและปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งมีคณะกรรมการเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อม เข้าร่วมอบรมศึกษาดูงานที่โรงงานน้ำตาล จังหวัดศรีสะเกษ พร้อมกับประชาชนและโรงงานอุตสาหกรรม และ 3. งบประมาณในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมทางองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน จะมีงบประมาณการฝึกอบรมบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน เพื่อพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้านล่างนี้

มีโครงการปลูกป่าหนึ่งล้านต้น แล้วก็โรงงานได้มีการปลูกป่าทดแทน (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน, 2566)

ทาง อบต. ก็จะมีการทำการกฎหมายตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ทุก ๆ ปี โรงงานจะต้องมาขอต่อใบอนุญาตกิจการกับทาง อบต. ถ้ามีปัญหาแล้วเขาไม่แก้ไข อบต. ก็จะไม่อนุญาตให้เขาต่อไปกิจการ ถ้ามีปัญหาก็จะแจ้งให้โรงงานปรับปรุง 2 ครั้ง ถ้าครั้งที่ 3 ยังไม่ปรับปรุงก็จะสั่งปิดกิจการ และ อบต. ยังไม่ค่อยได้เข้าไปช่วยเหลือ เนื่องจากงบประมาณไม่พอ จึงมีการแนะนำให้โรงงานทำการแก้ไขด้วยตัวเอง (นักวิชาการด้านสาธารณสุข, 2566)

มีการออกกฎหมาย อบต. หรือข้อบัญญัติ อบต. ที่เกี่ยวกับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ได้รับอนุมัติจากราชกิจจานุเบกษา แล้วก็มีการจัดตั้งคณะกรรมการอบต. กับโรงงานร่วมกัน (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน, 2566)

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะด้านวิธีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน คณะผู้วิจัยสามารถสรุปข้อเสนอแนะของประชาชนในพื้นที่ทั้งหมด 3 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่หนึ่ง การกำหนดแนวทางหรือมาตรการในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม (1) องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน ควรมีการกำหนดนโยบาย แผนการทำงาน ข้อควรปฏิบัติ กฎระเบียบที่เคร่งครัดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ชัดเจน (2) องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจานควรกำหนดแนวทางหรือมาตรการส่งเสริมสุขภาพอนามัย และประกันสุขภาพสำหรับผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากการประกอบกิจการอุตสาหกรรม (3) องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน ควรมีกฎหมายและบทลงโทษที่ชัดเจน เพื่อบังคับใช้กับบรรดาผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายที่บัญญัติไว้เกี่ยวกับการเดินรถบรรทุก และ (4) องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจานควรมีการกำหนดแนวทางหรือมาตรการในการใช้สารเคมีจากการทำเกษตรกรรมอย่างชัดเจน ประเด็นที่สอง ด้านการปฏิบัติงาน (1) องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน ควรมีการดำเนินงานจริงตามแผนงานที่กำหนดไว้อย่างเป็นรูปธรรม ไม่ใช่เพียงแค่การกำหนดแนวทางหรือมาตรการแต่ไม่มีการปฏิบัติงานจริง (2) องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรม หรือความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีที่เกิดจากการทำอุตสาหกรรม (3) องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจานควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจวัดค่าสภาพอากาศ และค่าน้ำ ให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงร่วมกัน และ (4) องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจานควรลงพื้นที่เพื่อสำรวจความต้องการของประชาชน และสำรวจผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม ประเด็นที่สาม การนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ ประชาชนในพื้นที่ที่มีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลและงบประมาณในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน และทำการสำรวจความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านล่างนี้

อยากให้โรงงาน รับผิดชอบต่อในราคาที่ถูกกว่าปกติ ถ้าเห็นว่าสุ่มเห็ดเกษตรกรรมมีการใช้สารเคมีหลายกะบ่ออยากให้รับผิดชอบ ถ้ารับผิดชอบอยากให้รับผิดชอบในราคาที่ต่ำลง (รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 008, 2566)

อบต. ยังดูแลไม่ถึง ปัญหาสิ่งแวดล้อมจะมีหลายแต่เห็นเห็ดแต่โครงการปลูกป่าอย่างเดียวอยากให้ อบต. เข้ามาจัดทำโครงการที่เห็นชัดมากขึ้น บ่อยากให้มีแค่โครงการปลูกป่า (รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 009, 2566)

อบต. เขากะยังดำเนินการได้ดี ถ้าบ่มีปัญหาเขากะบ่เข้ามาแก้ปัญหาล้างแวล้อมให้ กะเลยอยาก
ให้ อบต. แก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ บ่แม่นปลายเหตุ เพราะเวลามีปัญหาคนในชุมชนกะขัดแย้งกัน (รหัสผู้ให้ข้อมูล
สำคัญ 016, 2566)

การอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วน
ตำบลอุมจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร สามารถอภิปรายร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้
ดังนี้

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีปัญหาลึกสืต้าน คือ
หนึ่ง มลพิษทางอากาศ เกิดจากการทำกิจการอุตสาหกรรม จึงทำให้เกิดปัญหาฝุ่นละอองเพิ่มมากขึ้น และในช่วง
เวลากลางคืนชาวบ้านบางครัวเรือนต้องสวมใส่หน้ากากอนามัยขณะนอนหลับเพื่อป้องกันฝุ่นละอองที่เกิดขึ้น สอง
มลพิษทางเสียง ที่เกิดจากเสียงการทดลองเครื่องจักรในช่วงฤดูการเปิดหีบอ้อย เสียงจากการ ประชาสัมพันธ์ และ
เสียงจากรถบรรทุก สาม มลพิษทางน้ำ ส่งผลให้ลำห้วยตรางและลำห้วยเตย เกิดระบบนิเวศเสื่อมโทรมสัตว์น้ำไม่
สามารถขยายพันธุ์ต่อได้ และแหล่งน้ำในป่าโคกสนามหายไป รวมทั้งมีสารเคมีตกค้างในแหล่งน้ำที่ใช้ประกอบ
เกษตรกรรม และสี่ ปัญหาด้านถนน มีรถบรรทุกสัญจรเยอะขึ้น อีกทั้งรถบรรทุกไม่ผ่านสถานีตรวจสอบน้ำหนัก
ส่งผลให้ถนนเกิดการชำรุด ทรุดโทรม จากปัญหามลพิษดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่อยู่
ใกล้เคียงโรงงานอุตสาหกรรมในรัศมี 5 กิโลเมตร ซึ่งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมทั้งสี่ด้าน มีความสอดคล้องกับ
งานวิจัย นิกร แก้วคำอ้าย (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทะ
ลอบ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การใช้สารเคมีในการเพาะปลูก และการกำจัดของเสียของโรงงาน
อุตสาหกรรม เป็นปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะแหล่งน้ำในพื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่อาศัยในชุมชน และกระทบ
ต่อประชาชนและสมาชิกในครอบครัว คือ มีกลิ่นเหม็นจากสารเคมีที่ใช้ในการเพาะปลูก และสารเคมีที่โรงงาน
อุตสาหกรรมใช้ในการประกอบกิจการอุตสาหกรรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับกรณีรัฐ อัครธนบุญ (2563) ที่ได้
ทำการศึกษาเรื่อง การป้องกันปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาผลกระทบจากมลพิษทางอากาศในนิคม
อุตสาหกรรมมาบตาพุด พบว่า สภาพปัญหาและผลกระทบจากมลพิษทางอากาศส่งผลต่อสุขภาพของประชาชน

โดยประชาชนยังคงมีความเสี่ยงต่อโรคทางเดินหายใจ โรคเมะเร็ง และภาวะความผิดปกติต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการสูดดมมลพิษทางอากาศเข้าไป

การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร มีการจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรมโดยการกำหนดแนวทางหรือมาตรการในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม คือ มีการจัดโครงการเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงได้มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและบำบัดสิ่งแวดล้อม และกำหนดแผนงานในการฟื้นฟู บำบัดสิ่งแวดล้อมในแต่ละปี พร้อมทั้งมีการดำเนินการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมร่วมกับโรงงานอุตสาหกรรมและได้ทำการจัดประชุมเพื่อให้คนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน และมอบหมายให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพส่วนตำบล (รพ.สต.) เข้ามามีส่วนในการให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบด้านสุขภาพ และแนะนำแนวปฏิบัติเบื้องต้นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพจากผลกระทบที่ได้รับจากการประกอบกิจการอุตสาหกรรม ทั้งนี้องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจานมีการจัดตั้งคณะกรรมการเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมขึ้น เพื่อเข้าไปตรวจสอบการดำเนินการกิจการอุตสาหกรรมในทุก ๆ ปี เพื่อให้โรงงานอุตสาหกรรมดำเนินงานตามข้อบัญญัติทางกฎหมายกำหนดไว้ และหากโรงงานอุตสาหกรรมมีการดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามข้อบัญญัติทางกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจานจะมีการส่งหนังสือเพื่อแจ้งให้มีการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขจำนวน 2 ครั้ง หากยังไม่มีการดำเนินการแก้ไขทางองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจานจะมีอำนาจหน้าที่ในการสั่งปิดกิจการหรือพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตในการประกอบกิจการอุตสาหกรรม และมีบทบาทหน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะแก่โรงงานอุตสาหกรรม เพื่อให้โรงงานอุตสาหกรรมดำเนินการรับผิดชอบ และแก้ไขปัญหาหรือผลกระทบอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการอุตสาหกรรม ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจานได้มีข้อบัญญัติเฉพาะ ว่าด้วย กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2558 เพื่อใช้ในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งทางองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มจานจะมีการพัฒนาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่บุคลากร โดยการส่งบุคลากรเข้าร่วมการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อมในทุก ๆ ปี โดยในแต่ละโครงการจะมีการทำประเมินผลโครงการจากผู้เข้าอบรม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อพัฒนาและปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพต่อไป ทั้งยังมีการส่งตัวแทนคณะกรรมการเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อม เข้าร่วมอบรมและศึกษาดูงานที่โรงงานน้ำตาล พร้อมกับประชาชนและโรงงานอุตสาหกรรม งบประมาณในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ด้าน

งบประมาณในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ทางองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจานจะมีงบประมาณเพื่อฝึกอบรมบุคลากร

ดังนั้น การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจานอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัย ชีรเดช แจ่มกระจ่าง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ชุมชนสงวนคำ แขวงหนองค้ำพลู เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนสงวนคำมีรูปแบบและวิธีการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบองค์รวมมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ประกอบไปด้วย การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย การเพิ่มพื้นที่สีเขียว และจากการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมดังกล่าว องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร มีการบริหารงานที่สอดคล้องกับกรอบการวิจัยที่คณะผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ได้แก่ กระบวนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมตามกฎหมาย ความรู้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของบุคลากร และงบประมาณในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาริสา นิมกุล (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาเทศบาลเมืองน่าน เพื่อศึกษาการดำเนินงานในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน ประกอบด้วยปัจจัยหลายมิติ ได้แก่ มิติด้านการเรียนรู้และพัฒนาพบว่า ทางเทศบาลเมืองน่านได้ให้การสนับสนุนบุคลากรให้มีการพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้การศึกษาและประสบการณ์ มีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่อง มิติด้านการบริหาร จัดการภายในองค์กร พบว่าเทศบาลมีการปฏิบัติตามกฎหมายและนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลให้ประชาชนรับทราบหลายช่องทางรวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่อาจเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป 3 ด้าน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1. องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน ควรมีข้อตกลงร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน โรงงานอุตสาหกรรมและประชาชนในพื้นที่ เพื่อตรากฎหมายสภาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจานเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรม

1.2. องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน ควรมีการจัดการความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่บุคลากรภายในหน่วยงานโดยเฉพาะ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1. องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน ควรมีการดำเนินงานตามนโยบาย แนวทาง หรือมาตรการในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อทำให้เกิดการดำเนินงานจริง มีการดูแล ติดตาม และประเมินผลโครงการที่ได้จัดทำขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการนำเสียงสะท้อนจากประชาชนมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงานต่อไปในอนาคต

2.2. องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน ควรมีการออกกฎระเบียบหรือมาตรการให้รถบรรทุกอ้อยคลุมผ้าใบเพื่อป้องกันอ้อยตกหล่นบนท้องถนน และมีการติดธงสีแดงเพื่อเป็นสัญญาณให้รถคันหลังระมัดระวังและมองเห็นได้อย่างชัดเจน โดยมีการประกาศใช้อย่างเคร่งครัด

2.3. องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน ควรสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และพร้อมรับฟังเสียงของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

3.1. การวิจัยครั้งนี้ยังขาดการสัมภาษณ์เจาะลึกในแต่ละประเด็น ตัวอย่างเช่น ปัญหาด้านขยะ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน ซึ่งไม่ได้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรม แต่เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในชุมชน

3.2. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดด้านระยะเวลา การวิจัยครั้งถัดไปควรเพิ่มระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

3.3. การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพียงแค่กลุ่มประชาชนและภาครัฐ การวิจัยครั้งถัดไปควรมีการสัมภาษณ์ข้อมูลในภาคเอกชน เพื่อให้ข้อมูลครบถ้วนทุกกลุ่มเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรณีฐ อัครธนบุญ. 2563. การป้องกันปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาผลกระทบจากมลพิษทางอากาศ ในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา และงานยุติธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2544). เกณฑ์มาตรฐาน และแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- ธีรเดช แจ่มกระจ่าง. (2560). บทบาทของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ชุมชนสงวนคำ แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร. รัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิกร คำแก้วอ้าย. (2552). การจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทะลบ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มาริส นิมกุล. (2562). ความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาเทศบาลเมืองน่าน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วรัญญู เสนาสุ. (2556). การกระจายอำนาจกับการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: เพนไท.
- วรชัย แสนสีระ. (2563). มุมสะท้อนความคิดนิติบัญญัติ: Legal Reflection. วารสารจุลนิติ 13 (6): 127-133.
- ศิริ ไชยข้อฟ้า. (2555). การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2566, จาก <https://www.gotoknow.org/>.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2565). แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2566 – 2570. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2566. จาก <https://shorturl.asia/iBHSv>.

สุพรรณิ อัครเดชเรืองศรี. (2559). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภางค์ จันทวานิช. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นักวิชาการด้านสาธารณสุข. (2566). ข้าราชการองค์การบริหารส่วนตำบล. สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2566

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอุมจาน. (2566). นักการเมืองท้องถิ่น. สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2566

รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 004. (2566). ชาวบ้านในพื้นที่. สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2566

รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 008. (2566). ชาวบ้านในพื้นที่. สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2566

รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 009. (2566). ชาวบ้านในพื้นที่. สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2566

รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 010. (2566). ชาวบ้านในพื้นที่. สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2566

รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 015. (2566). ชาวบ้านในพื้นที่. สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2566

รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 016. (2566). ชาวบ้านในพื้นที่. สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2566

รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 017. (2566). ชาวบ้านในพื้นที่. สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2566

รหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 022. (2566). ชาวบ้านในพื้นที่. สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2566